

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ CHĂM LO, ĐÀO TẠO, BỒI DƯỠNG, PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA THANH NIÊN VÀ SỰ VẬN DỤNG TRONG SỰ NGHIỆP ĐỔI MỚI HIỆN NAY

BÙI QUANG HUY*

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, thanh niên là rường cột, là chủ nhân tương lai của đất nước và luôn quan tâm giáo dục, bồi dưỡng, rèn luyện để thanh niên Việt Nam tham gia tích cực, có hiệu quả vào sự nghiệp cách mạng. Tư tưởng đó của Người luôn được Đảng, Nhà nước ta thấm nhuần và vận dụng sáng tạo trong giai đoạn cách mạng mới.

Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vị trí, vai trò của thanh niên

Trong *Di chúc* thiêng liêng, Người căn dặn: “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết”⁽¹⁾, đó là một nhiệm vụ trọng đại và thường xuyên, lâu dài mà Đảng, Nhà nước và cả hệ thống chính trị phải chú trọng thực hiện. Trong mọi thời kỳ, mọi giai đoạn của lịch sử, tư tưởng Hồ Chí Minh luôn là “kim chỉ nam”, là ngọn hải đăng soi đường việc chăm lo, đào tạo, bồi dưỡng, phát huy vai trò của thanh niên trong sự nghiệp cách mạng.

Tháng 5-1925, để chuẩn bị cho việc truyền bá chủ nghĩa Mác - Lê-nin vào Việt Nam, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc đã thành lập Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên; mở các lớp huấn luyện, đào tạo cán bộ cách

mạng đầu tiên mà tất cả học viên đều là những thanh niên, trí thức trẻ yêu nước; ra tờ báo cách mạng đầu tiên, lấy tên là Báo Thanh niên. Năm 1925, Người đã viết thư “*Gửi Thanh niên An Nam*”, nhấn mạnh: “Hỡi Đông Dương đáng thương hại! Người sẽ chết mất, nếu đám thanh niên già cỗi của Người không sớm hồi sinh”⁽²⁾. Sớ dĩ viết như vậy, bởi Người cho rằng “Tính trung bình, thanh niên chiếm độ 1 phần 3 tổng số nhân dân - tức là một lực lượng to lớn”⁽³⁾, nếu lực lượng chiếm số đông như vậy trong

* Ủy viên dự khuyết Trung ương Đảng, Bí thư thứ nhất Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh

(1) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t. 15, tr. 612

(2) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđđ*, t. 2, tr. 144

(3) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđđ*, t. 10, tr. 215

xã hội mà không hồi sinh, thì xã hội đó tất sẽ suy vong!

Sau 30 năm bôn ba tìm đường cứu nước, năm 1941, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc về nước trực tiếp lãnh đạo cách mạng Việt Nam. Người đã tập trung chỉ đạo xây dựng và phát triển lực lượng cách mạng, đặc biệt chú trọng đến lực lượng những người trẻ tuổi. Hội nghị Trung ương lần thứ tám của Đảng tại Pác Bó - Cao Bằng (5-1941) đã quyết định thành lập Việt Nam Độc lập Đồng minh (Việt Minh) và các hội cứu quốc, trong đó có “*Đội Nhi đồng cứu quốc*” và trao cho Đoàn phụ trách công tác thiếu nhi. Cùng với đó, Người đã chỉ đạo đổi tên Đoàn Thanh niên phản đế Đông Dương thành Đoàn Thanh niên Cứu quốc Việt Nam. Ngày 2-9-1945, Chính phủ lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa do Hồ Chí Minh làm Chủ tịch ra mắt quốc dân đồng bào, công bố thành lập 13 bộ, trong đó có Bộ Thanh niên. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đánh giá cao và dành cho thế hệ trẻ sự quan tâm đặc biệt: “Nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do các thanh niên”⁽⁴⁾, đồng thời đưa ra dự báo hết sức đúng đắn, mà về sau đã trở thành hiện thực: “Với một thế hệ thanh niên hăng hái và kiên cường, chúng ta nhất định thành công trong sự nghiệp bảo vệ miền Bắc, giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc”⁽⁵⁾. Xứng đáng với sự tin yêu, mong đợi của Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong các cuộc cách mạng dân tộc dân chủ; trong thời kỳ kiến thiết đất nước sau chiến tranh cũng như trong thời kỳ đổi mới, thanh niên Việt Nam luôn phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc, nêu cao tinh thần xung phong, tình nguyện, xung kích, đi đầu để hoàn thành xuất sắc những nhiệm vụ được Đảng, Bác Hồ và dân tộc tin tưởng, giao phó.

Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu rõ vai trò của thanh niên trên nhiều bình diện xã hội và trong mỗi quan hệ kết nối không thể tách rời giữa quá khứ với tương lai: “Thanh niên là người *tiếp sức* cách mạng cho thế hệ thanh niên già, đồng thời là người phụ trách diu dắt thế hệ thanh niên tương lai”⁽⁶⁾; do đó, thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Trong *Di chúc*, Người nhấn mạnh và đặt ra nhiệm vụ cho Đảng là cần phải chăm lo, giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên, đào tạo họ thành những người thừa kế sự nghiệp xây dựng xã hội xã hội chủ nghĩa vừa “*hồng*”, vừa “*chuyên*”. Người cho rằng: “Thanh niên ta rất hăng hái. Ta biết hợp lòng hăng hái đó lại và diu dắt đúng đắn thì thanh niên sẽ thành một lực lượng rất mạnh mẽ”⁽⁷⁾. Đoàn là hạt nhân để tập hợp, đoàn kết thanh niên, đồng thời là người trực tiếp tổ chức, giáo dục, động viên thanh niên đi theo Đảng làm cách mạng. Do vậy, Người nhấn mạnh: “Đoàn Thanh niên là cánh tay và đội hậu bị của Đảng, là người phụ trách diu dắt các cháu nhi đồng”⁽⁸⁾. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, để thực hiện tốt chức năng, nhiệm vụ, Đoàn Thanh niên cần thường xuyên quan tâm công tác xây dựng Đoàn vững mạnh, phải củng cố tổ chức đoàn, phải đoàn kết nội bộ chặt chẽ và phải đoàn kết rộng rãi các tầng lớp thanh niên. Người nêu rõ: “Tổ chức của Đoàn phải rộng hơn Đảng”⁽⁹⁾ và muốn tập hợp, thu hút đông đảo thanh niên, cần lưu ý: “Về phần mình, thì Đoàn phải nghiên cứu tìm ra nhiều hình thức và phương pháp thích hợp để đoàn kết và tổ chức thanh niên một cách rộng rãi

(4) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 5, tr. 216

(5) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 15, tr. 79

(6) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 13, tr. 298

(7) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 8, tr. 331

(8) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 15, tr. 77

(9) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 13, tr. 47

và vững chắc, để làm tròn những nhiệm vụ mà Đảng và Chính phủ giao phó cho thanh niên⁽¹⁰⁾. Trên nền tảng tư tưởng Hồ Chí Minh, công tác vận động, đoàn kết và tập hợp các tầng lớp thanh niên tham gia phong trào thi đua yêu nước của Đoàn được tích cực đẩy mạnh ở các thời kỳ. Nhờ đó đã huy động thanh niên Việt Nam xung kích, đi đầu trong kháng chiến, kiến quốc trước đây cũng như xây dựng, bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa ngày nay.

Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về chăm lo, đào tạo, bồi dưỡng, phát huy vai trò của thanh niên trong sự nghiệp cách mạng

Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn chăm lo đến việc bồi dưỡng, giáo dục truyền thống yêu nước, ý thức rèn luyện đạo đức cách mạng cho thanh niên. Nói chuyện với thanh niên tại Đại hội sinh viên Việt Nam lần thứ II, ngày 7-5-1958, Người nhấn mạnh: Thanh niên bây giờ là một thế hệ vẻ vang, vì vậy cho nên phải tự giác tự nguyện mà tự động cải tạo tư tưởng của mình để xứng đáng với nhiệm vụ của mình. Tức là thanh niên phải có đức, có tài⁽¹¹⁾.

Về phương diện chăm lo, đào tạo, bồi dưỡng thanh niên, với quan điểm “đạo đức là gốc của người cách mạng”, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm tới việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng cho thanh niên, giáo dục bồi dưỡng lý tưởng cách mạng cho thế hệ trẻ. Giáo dục đạo đức cách mạng cho thế hệ trẻ là nhằm làm cho thế hệ trẻ trở thành những người công dân có ích, những người chiến sĩ tốt, những người cách mạng chân chính, với những phẩm chất “trung với nước, hiếu với dân”, yêu thương con người, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; vì vậy, thanh niên phải ra sức cống

hiến, sẵn sàng hy sinh cho sự nghiệp cách mạng của dân tộc do Đảng lãnh đạo. Muốn vậy, thanh niên cần thấm nhuần mục tiêu, lý tưởng của Đảng với phương châm: Nhiệm vụ của thanh niên không phải là hỏi nước nhà đã cho mình những gì; mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà? Mình phải làm thế nào cho ích lợi nước nhà nhiều hơn? Mình đã vì lợi ích nước nhà mà hy sinh phần đầu chùng nào?

Thanh niên không chỉ cần được giáo dục về đạo đức, mà còn cần được bồi dưỡng tri thức lý luận chính trị và học vấn, khoa học - kỹ thuật, quân sự. Nếu không học tập, không có học vấn, thì không thể nào tiếp thu được chuyên môn nghiệp vụ; song, nếu chỉ học tập văn hóa, khoa học - kỹ thuật mà không học tập chính trị, thì cũng như người nhắm mắt mà đi. Người cho rằng, việc nâng cao trình độ chính trị, học vấn, khoa học - kỹ thuật, quân sự là điều kiện cơ bản để tuổi trẻ cống hiến ngày càng nhiều cho Tổ quốc, cho nhân dân, là điều kiện để bảo đảm khả năng hoạt động thực tiễn của họ. Bên cạnh đó, thanh niên cần được giáo dục nếp sống văn hóa và giáo dục về thể chất.

Về phương diện phát huy thanh niên, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh đến trách nhiệm, nghĩa vụ, bổn phận của thanh niên đối với Đảng, với nhân dân và cộng đồng dân tộc, xã hội. Nói cách khác, thanh niên được rèn luyện về lý tưởng, đạo đức, nhân cách, được học tập, trau dồi kiến thức, văn hóa, thể chất là để phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, vì sự nghiệp chung, chứ không phải hưởng thụ cá nhân, vị tha chứ không vị kỷ. Từ nhận thức đến hành động, thanh niên phải ra sức cống hiến, phát huy những phẩm chất của mình để phấn đấu là người

(10) Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t. 10, tr. 439

(11) Xem: Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t. 11, tr. 399

cộng sản trẻ. Mỗi khi Đảng, Nhà nước, nhân dân và xã hội cần thì thanh niên xung phong tham gia, đi đầu để thực hiện những nhiệm vụ đột xuất hoặc thường xuyên trong chiến đấu, sản xuất, phòng, chống thiên tai, dịch bệnh,... Đó là “kim chỉ nam” cho tinh thần xung kích, tình nguyện, sáng tạo, không ngại dấn thân của thanh niên trong mọi giai đoạn của sự nghiệp cách mạng.

Về phương pháp giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ, Người căn dặn cán bộ, đảng viên phải tránh thái độ thành kiến, hẹp hòi, bảo thủ đối với thanh niên. Bởi theo Người, thanh niên sống trong điều kiện mới tất yếu có những nhu cầu, lợi ích khác với cha, anh của họ, vì thế, không nên xem xét thanh niên một cách cứng nhắc, trước sao nay vậy. Người nhấn mạnh, giáo dục là một khoa học, cần phải đi sâu vào đời sống, hiểu rõ tâm lý của thanh niên và giúp đỡ họ giải quyết vấn đề một cách thiết thực, phải biết kết hợp giữa việc học tập với việc chơi, dạy từ dễ đến khó; giáo dục phải gắn liền với thực tiễn xã hội, học phải đi đôi với hành. Công tác thanh niên, theo Người, là quá trình tác động đồng bộ của các chủ thể từ gia đình, đoàn thể, xã hội cho đến các cấp ủy và chính quyền để đào tạo, giáo dục, phát huy thanh niên. Thấy được vai trò to lớn của gia đình, nhà trường và các tổ chức đoàn thể, nhất là Đoàn Thanh niên trong việc giáo dục thanh niên, Người chỉ rõ: “Trường học, gia đình và đoàn thể thanh niên cần phải chú ý đến giáo dục tư tưởng, thái độ, hoạt động và sinh hoạt hằng ngày của thanh niên để kịp thời khuyến khích, uốn nắn, sửa chữa⁽¹²⁾. Thanh niên và tổ chức Đoàn phải xứng đáng với vai trò là cánh tay đắc lực, là đội hậu bị đáng tin cậy của Đảng trong việc giáo dục, đồng hành, phát huy sức mạnh của tuổi trẻ, cống hiến hết mình cho sự nghiệp của Đảng, của đất nước.

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng về chăm lo, đào tạo, bồi dưỡng, phát huy vai trò của thanh niên Việt Nam trong giai đoạn hiện nay

Theo số liệu thống kê, hiện nay nước ta có khoảng 22,1 triệu người trong độ tuổi thanh niên, chiếm khoảng 22,5% dân số cả nước, chiếm khoảng 35% lực lượng lao động toàn xã hội. Thanh niên có mặt ở tất cả các giai cấp và tầng lớp xã hội, có mặt ở tất cả các dân tộc và tôn giáo, ở tất cả các địa phương, các ngành, các cấp, ở trong và ngoài nước. Trong sự nghiệp đổi mới toàn diện đất nước, trước xu thế toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế, thế hệ trẻ Việt Nam luôn kiên định lý tưởng xã hội chủ nghĩa mà Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chọn. Thanh niên Việt Nam đã và đang chứng tỏ bản lĩnh, sức trẻ, sự sáng tạo và tinh thần dám nghĩ, dám làm; ra sức tu dưỡng, học tập và rèn luyện về mọi phương diện, tích cực lao động, sản xuất, nhanh chóng tiếp thu những thành tựu khoa học - công nghệ hiện đại, đi cùng với toàn Đảng, toàn dân “đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới, công nghiệp hóa, hiện đại hóa; xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc, giữ vững môi trường hòa bình, ổn định; phấn đấu đến giữa thế kỷ XXI, nước ta trở thành một nước phát triển, theo định hướng xã hội chủ nghĩa”⁽¹³⁾. Các phong trào hành động cách mạng do Đoàn phát động đã bám sát nhiệm vụ chính trị của đất nước, phát huy những đặc tính của thanh niên, khơi dậy tinh thần xung kích, tình nguyện, sáng tạo của tuổi trẻ và tạo môi trường thuận lợi để thanh niên phát triển toàn diện, cống hiến và trưởng thành.

(12) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 9, tr. 266

(13) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 35 - 36

Thanh niên được đặt ở vị trí trung tâm trong chiến lược bồi dưỡng, phát huy nhân tố và nguồn lực con người. Chăm lo, phát triển thanh niên vừa là mục tiêu, vừa là động lực bảo đảm cho sự ổn định và phát triển bền vững của đất nước. Trong suốt chiều dài lịch sử, Đảng đã ban hành nhiều chủ trương, nghị quyết, chỉ thị quan trọng về thanh niên và công tác thanh niên⁽¹⁴⁾. Đảng luôn đặt niềm tin vững chắc vào thanh niên trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đổi mới đất nước; chăm lo xây dựng Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh vững mạnh về chính trị, tư tưởng và tổ chức, xứng đáng là cánh tay đắc lực và đội dự bị tin cậy của Đảng. Đảng ta cũng không ngừng phát triển, hoàn thiện tư duy lý luận và nhận thức về công tác thanh niên. Từ chỗ xác định Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh là tổ chức trung kiên gắn Đảng, đến Đoàn là tổ chức gắn Đảng nhất, là cánh tay đắc lực và đội dự bị tin cậy của Đảng. Trong nhận định về mối quan hệ giữa Đảng và Đoàn, *trước đây*, các văn kiện của Đảng xác định Đoàn là đội “hậu bị” tin cậy của Đảng, *sau đó*, Đảng đã điều chỉnh thành Đoàn là đội “dự bị” tin

cậy của Đảng. Điều đó thể hiện rõ nét sự phát triển về nhận thức, không ngừng hoàn thiện tư duy lý luận của Đảng ta, sự đổi mới, sáng tạo trong phương thức lãnh đạo của Đảng về công tác thanh niên.

Chủ trương của Đảng đã được cụ thể hóa thành chính sách đối với thanh niên và công tác thanh niên. Trong thời gian qua, thực hiện chủ trương của Đảng, Chính phủ đã ban hành Chiến lược phát triển thanh niên giai đoạn 2011 - 2020 và giai đoạn 2021 - 2030, ban hành Luật Thanh niên năm 2020, cùng các chính sách dành cho thanh niên thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế⁽¹⁵⁾. Từ năm 2012, Nghị quyết liên tịch về Quy chế phối hợp công tác giữa Chính phủ với Ban Chấp hành Trung ương Đoàn đã được ban hành. Chính phủ, các bộ, ban, ngành, địa phương đã thể chế hóa chủ trương của Đảng và tổ chức triển khai nhiều chính sách, chương trình, dự án đối với thanh niên và công tác thanh niên. Chính phủ đã thành lập Ủy ban quốc gia về thanh niên Việt Nam, là cơ quan tư vấn về công tác thanh niên; giao Bộ Nội vụ tham mưu cho Chính phủ thống nhất quản lý nhà

(14) Đảng đã nhiều lần ban hành các nghị quyết, kết luận, chỉ thị quan trọng về thanh niên và công tác thanh niên, tiêu biểu, như Nghị quyết số 25-NQ/TW, ngày 25-7-2008, Hội nghị lần thứ bảy Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X, “Về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác thanh niên thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa”; Kết luận số 80-KL/TW, ngày 25-12-2013, của Bộ Chính trị, “Về đẩy mạnh thực hiện Nghị quyết số 25-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương khóa X, “Về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác thanh niên thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa””; Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24-3-2015, của Ban Bí thư, “Về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015 - 2030”...

(15) Như: Đề án thí điểm tuyển chọn 600 trí thức trẻ có trình độ đại học về làm phó chủ tịch ủy ban nhân dân xã thuộc 62 huyện nghèo của cả nước; Quyết định số 1501/QĐ-TTg, ngày 28-8-2015, của Thủ tướng Chính phủ, phê duyệt Đề án “Tăng cường giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho thanh niên, thiếu niên và nhi đồng giai đoạn 2015 - 2020”; Quyết định số 2264-QĐ/TTg, ngày 16-12-2014, của Thủ tướng Chính phủ, về “Phê duyệt Đề án đào tạo, bồi dưỡng cán bộ Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh giai đoạn 2015 - 2020”; Quyết định số 1895/QĐ-TTg, ngày 11-11-2021, của Thủ tướng Chính phủ, phê duyệt Chương trình “Tăng cường giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống và khơi dậy khát vọng cống hiến cho thanh niên, thiếu niên, nhi đồng giai đoạn 2021 - 2030”; Quyết định số 311/QĐ-TTg, ngày 5-3-2022, của Thủ tướng Chính phủ, phê duyệt Chương trình “Giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thanh niên, thiếu niên, nhi đồng trên không gian mạng, giai đoạn 2022 - 2030”.